

LBRIS

We know
books

ANTOINE DE
SAINT-EXUPÉRY

Citadela

Traducere din limba franceză de
Șerban Florea

I

De prea multe ori am văzut mila rătăcindu-se. Noi însă, cei ce guvernăm oamenii, am învățat să privim în inimile lor și să nu acordăm grija noastră decât celor demni de atenție. Refuz să am milă față de rănilor ostentative ce frământă inimile femeilor, așa cum o refuz morților și muribunzilor – și știu pentru ce.

A fost o vreme, în tinerețea mea, când îmi era milă de cerșetori și de rănilor lor, când plăteam pentru ei tămăduitori și cumpăram leacuri – caravanele îmi aduceau dintr-o insulă unguente cu amestec de aur, care refăceau pielea deasupra răniilor deschise. Am făcut aceasta până în ziua în care am înțeles că țineau la duhoarea lor ca la un lux rar, căci i-am surprins zgâriindu-se și mângându-se cu bălegar, asemenea acelor care îngrașă pământul pentru a-i extrage seva întreagă. Își arătau cu mândrie unul altuia putreziciunea, fâlindu-se cu ofrandele primite, fiindcă cel ce câștiga cel mai mult egala în propriii ochi pe marele preot care slujește celui mai frumos idol. Nu primeau să-l consulte pe medicul meu decât în speranța că șancrul lor îl va surprinde prin pestilența și dimensiunile lui și-și agitau ciotul ca pentru a ocupa mai mult loc în lume. Și primeau îngrijirile ca pe un omagiu, oferindu-și membrele abluțiunilor care-i flatau; de îndată

LIBRIS | No know books

însă ce răul era vindecat, se regăseau lipsiți de importanță, nemaihrănind nimic din ei înșiși, inutili, și încercau să reînvie acel ulcer care trăia în ei.

Împodobiți din nou cu putreziciunea lor, mândri și găunoși, reluau drumul caravelor cu talgerul în mână, cerșind în numele dumnezeului lor murdar.

A fost o vreme, de asemenea, când îmi era milă de morți, credeam că acela pe care-l sacrificam în deșert se cufunda într-o singurătate deznădăjduită, fără a-mi da încă seama că nu există singurătate pentru cei ce mor. Am văzut însă egoistul sau avarul, cel care striga atât de tare împotriva oricărei spolieri, trăindu-și ultimele clipe și rugând să fie strânși în jurul lui obișnuiții casei, împărțindu-le bunurile sale cu o echitate disprețuitoare, așa cum împarți unor copii jucării inutile.

Am văzut rănitul bicisnic, cel care ar fi urlat după ajutor în preajma unui pericol fără importanță, pentru ca apoi, într-adevăr lovit fără speranță, să respingă din partea celorlalți orice asistență, dacă i se părea că aceasta i-ar fi pus pe tovarășii săi în pericol. Preamărim o asemenea abnegație. Eu însă n-am găsit în ea decât un semn discret de dispreț. L-am văzut pe cel ce-și împarte plosca, atunci când deja se usucă la soare, sau merindele, atunci când, după o foamete îndelungată, ele nu-i mai sunt de folos. Și face aceasta în primul rând pentru că nu le mai simte nevoia și, plin de o regală ignoranță, lasă celorlalți acest os de ros.

Am văzut femei plângându-i pe războinicii căzuți. Dar noi suntem cei care le-am înșelat! I-ai văzut vreodată pe supraviețuitori întorcându-se acasă mândri și zgomoși și aducând moartea celorlalți ca pe o cauciune a riscului acceptat; moarte pe care o descriu ca înspăimântătoare, fiindcă li s-ar fi putut întâmpla și lor? Chiar și eu, în tinerețea mea, iubeam această aureolă a loviturilor de

sabie primite de alții. Mă făleam cu tovarășii mei morți și cu teribila lor disperare. Cel ales de moarte însă, vomându-și sângele și ținându-și măruntaiele în mână, este singurul care descoperă adevărul – și anume, că nu există o oroare a morții. Propriul său trup îi pare de-acum un instrument zadarnic, care a încetat de a-l mai servi și pe care-l aruncă. Un trup ciopârțit, care apare în toată slăbiciunea sa. Dacă acestui trup îi e sete, muribundul nu vede în aceasta decât un nou prilej de a-i fi sete, prilej de care ar trebui să fie izbăvit. Devin inutile toate bunurile ce serveau la a împodobi, a hrăni, a cinsti această carne pe jumătate străină, care nu mai e decât proprietate domestică, asemenea măgarului legat de țărșul său.

Atunci începe agonia, care nu este decât clătinare a unei conștiințe, golite și umplute mereu de valurile memoriei. Ele vin și pleacă, întocmai ca fluxul și refluxul, ducând și aducând imagini, cioburi de amintiri, frânturi ale tuturor vocilor auzite. Revin, scaldând din nou algele inimii și reînviind duișii. Echinocțiul însă pregătește refuzul său hotărâtor, inima se golește, marea și amintirile sale se întorc la Dumnezeu. Desigur, am văzut oameni fugind de moarte, temându-se de confruntarea cu ea. Dar pe cel ce moare nu l-am văzut niciodată înspăimântat.

Pentru ce, deci, i-aș compătimi? De ce mi-aș pierde timpul, plângându-le sfârșitul? Am cunoscut prea bine perfecțiunea morților. N-am întâlnit nimic mai ușor decât moartea acelei prizoniere care, atunci când am văzut-o, începuse deja să moară, respirând încet și ascunzându-și tusea în cearșaf, asemenea unei gazele la capătul cursei, chinuindu-se deja, dar ignorând aceasta pentru că-i plăcea să zâmbească. Iar surâsul ei era adiere deasupra unui râu, amintire a unui vis, urmă lăsată

de o lebădă, din ce în ce mai pură, mai prețioasă, mai greu de reținut, ajungând în cele din urmă o linie simplă și neprihănită, atunci când lebăda și-a luat zborul. Mi-amintesc, de asemenea, de moartea tatălui meu. A tatălui meu, împlinit și preschimbat în piatră. Se spune că părul asasinului s-a albit atunci când pumnalul, în loc să golească un trup trecător, l-a umplut cu asemenea măreție. Ucigașul, ascuns în camera regală, față în față nu cu victima sa, ci cu granitul uriaș al unui sarcofag, prins în capcana unei tăceri a cărei cauză era el însuși, a fost găsit în zori prosternându-se în fața nemișcării mortului.

Astfel, tatăl meu, pe care un regicid l-a trimis dintr-odată în eternitate, a oprit în loc, atunci când și-a dat ultima suflare, și suflarea celorlalți, pentru trei zile. Limbile nu s-au dezlegat, iar umerii nu s-au îndreptat decât după ce l-au dus în pământ.

Ni s-a făcut atât de impunător, el, care nu guvernase doar, ci întemeiase și întărise o efigie, încât, coborându-l în groapă, la capătul corzilor care trosneau, nu înmormântam un cadavru, ci depozitam un tezaur.

Atârna suspendat, asemenea primei trepte a unui templu, iar noi nu l-am îngropat, ci l-am pecetluit în mormânt, devenit, în sfârșit, ceea ce este – o temelie.

El m-a învățat ce e moartea și m-a obligat, când eram tânăr, s-o privesc în față, fiindcă el nu și-a plecat nicio dată ochii. Tatăl meu avea sânge de vultur.

S-a întâmplat în acel an blestemat, care a fost numit „Ospățul Soarelui“, fiindcă soarele, în acel an, făcuse deșertul să se întindă, împrăștiindu-și razele asupra nisipurilor printre oseminte, printre măcăcini uscați, printre pieile transparente ale șopârlelor moarte și iarba prefăcută în câlți. El, care face să crească tulpinile florilor, își devorase creaturile și trona asupra cadavrelor risipite, ca un copil printre jucăriile pe care le-a distrus.

A sorbit până și rezervele subterane și a băut din puținele fântâni. A distrus până și aurul nisipurilor care ajunseseră atât de sărace, de albe, încât acele locuri au primit numele de Oglindă. Căci oglinda nu conține nimic, iar imaginile cu care se umple nu au nici greutate, nici durată. Și câteodată, asemenea unui lac de sare, oglinda arde ochii.

Conducătorii de cămile, atunci când se rătăcesc și sunt prinși în această capcană, nu o recunosc de la început, fiindcă nimic nu o distinge, și târăsc, asemenea unei umbre la soare, fantoma prezenței lor. Prinși în acest lipici de lumină, își închipuie că merg, înghițiți deja de eternitate, își închipuie că trăiesc. Își împing caravana, acolo unde orice fel de efort împotriva inerției întinderilor e zadarnic. Mergând spre o fântână care nu există, se bucură de răcoarea crepusculului, deși ea nu mai e decât un răgaz inutil. Se plâng, poate, naivi, de lungimea nopților, deși curând nopțile vor trece, pentru ei, ca niște bătăi de pleoape. Certându-se cu vocile lor guturale, din cauza unei mici nedreptăți, nu știu că deja, pentru ei, dreptatea e făcută.

Crezi că aici o caravană se grăbește? Lasă să se scurgă douăzeci de secole și revino să vezi!

Topiți în timp și schimbați în nisip, fantome înghițite de oglindă, așa i-am descoperit eu însumi atunci când tatăl meu, ca să mă învețe ce e moartea, m-a luat în șa și m-a purtat până acolo.

– Acolo, îmi spuse, a fost o fântână.

În adâncul unuia dintre acele hornuri verticale, care nu reflectă, într-atât sunt de adânci, decât o singură stea, noroiul se întărise, iar steaua se stinsese. Și absența unei singure stele este de-ajuns pentru a răsturna o caravană în drumul ei, la fel de sigur ca și o ambuscadă.

În jurul orificiului îngust, oameni și animale se îngrămădiseră în zadar, încercând să scoată din măruntaiele pământului apa sângei lor. Dar lucrătorii cei mai siguri, târâți până în adâncul acestui abis, scormoniseră în van crusta tare. Asemenea unei insecte împunse, încă vie, care în tremurul morții răspândește în jur mătase, polenul și aurul aripilor sale, caravana, ținută în loc de o fântână goală, începea deja să albească în nemișcarea atelajelor rupte, a cuferelor sparte, a diamantelor risipite și a lingourilor grele de aur, care se acopereau de nisip.

În timp ce priveam, tatăl meu mi-a vorbit:

– Ai văzut un ospăț de nuntă, după ce nuntașii și mirii au plecat. Zorile luminează dezordinea pe care au lăsat-o urcioarele sparte, mesele răsturnate, focul stins, totul păstrează pecetea unei petreceri tot mai tumultuoase. Dar văzând aceste urme, îmi spuse tatăl meu, nu vei învăța nimic despre dragoste. Cântărind și întorcând în mâini cartea Profetului, îmi mai spuse el, zăbovind asupra desenului caracterelor sau asupra aurului miniaturilor, ignorantul pierde esențialul, care este nu obiectul van, ci înțelepciunea divină. Astfel, esența lumânării nu este ceara care lasă urme, ci lumina.

Totuși, văzându-mă că tremur de teama de a fi înfruntat în largul unui platou pustiu, asemenea meselor vechilor săcrificii, aceste resturi ale mesei Domnului, tatăl meu îmi mai spuse:

– Ceea ce are însemnătate nu apare niciodată în cenușă. Nu mai privi aceste cadavre, nu există nimic aici decât căruțe înglodate pentru eternitate, în lipsa oamenilor care să le conducă.

– Atunci, i-am strigat, cine mă va învăța?

Tatăl meu mi-a răspuns:

– Esența unei caravane o descoperi în mișcarea ei. Uită zgomotul sec al cuvintelor și al vocilor: dacă prăpastia se

opune mersului ei, ea va ocoli prăpastia, dacă se ridică un munte, ea îl evită, dacă nisipul este prea fin, caută în altă parte un nisip tare, dar reia aceeași direcție. Dacă sarea unei saline se surpă sub greutatea poverilor, o vezi agitându-se, scoțându-și din glod animalele, pipăind pentru a găsi un pământ solid, dar curând intră în ordine, reluându-și mersul în direcția în care pornise. Dacă un animal cade, ea se oprește, își strânge lăzile sparte, încărcându-le pe un alt animal, și reia același drum. Câteodată, moare cel care conduce caravana. Ceilalți îl inconjoară, îl îngroapă în nisip, se ceartă. Apoi un altul este ridicat la rang de conducător și caravana își reia drumul, încă o dată înspre același astru. Ea se mișcă, astfel, într-o direcție care o domină, este o piatră care se rostogolește pe o pantă invizibilă.

Judecătorii orașului au condamnat odată o tânără femeie, care comisese un delict oarecare, să se dezbrace și au legat-o, pur și simplu, de un țăruiș în deșert.

– Îți voi arăta, mi-a spus tatăl meu, spre ce se îndreaptă oamenii.

Și din nou m-a luat cu el.

În timp ce călătoream, ziua întregă s-a scurs, iar soarele i-a băut sângele cald, saliva și sudoarea. I-a băut din ochi apa luminii. Noaptea cădea cu scurta ei mângâiere atunci când am ajuns, tatăl meu și cu mine, la marginea platoului interzis unde, ivindu-se, albă și goală, din temelia stâncii, mai fragilă decât o tulpină hrănită de umezeală și despărțită apoi de proviziile grele de apă care zac în pământ în liniștea lor adâncă, răsucindu-și brațele ca un curmei care sfârâie deja în foc, ea implora mila Domnului.

– Ascult-o, mi-a spus tata. Ea descoperă esențialul... Dar eu eram copil și fricos.

– Poate că suferă, i-am răspuns, și poate că-i e frică...

– A depășit suferința și teama, care sunt boli ale staulului, făcute pentru turmă. Acum descoperă adevărul.

O auzeam vaitându-se. Prinsă în această noapte fără margini, evoca amintirea lămpii de seară, a camerei care ar fi adăpostit-o și a ușii care s-ar fi închis în urma ei. Oferită universului întreg, care nu avea niciun chip, chema la ea copilul pe care-l îmbrățișezi înainte de a adormi și care e o întrupare a lumii. Supusă, pe acest platou pustiu, trecerii necunoscutului, cântă pasul bărbatului care răsună seara pe prag, pe care-l recunoști și te liniștește. În mijlocul necuprinsului, neavând nimic de ce să se agațe, imploră să i se redea obstacolele care, doar ele, permit existența, acel caier de lână de tors, acea albie de spălat, și doar aceea, acel copil de legănat, și nu altul. Invocă eternitatea casei, ce poartă în ea tot satul, în aceeași rugă de seară.

Tata m-a luat din nou în șa, după ce capul condamnații i s-a prăbușit pe umăr.

– Vei auzi, mi-a spus, murmurul vocilor lor sub corturi și acuzațiile lor de cruzime. Îi voi face însă să-și înghită tentativele de rebeliune: eu făuresc omul.

Ghiceam totuși bunătatea tatălui meu:

– Vreau ca ei să iubească apele vii ale fântânilor. Și întinderea netedă a lanurilor verzi de orz. Vreau să se bucure de reîntoarcerea anotimpurilor. Vreau să se hrănească, aidoma fructelor care se coc, din tăcere și răbdare. Vreau să-și plângă și să-și onoreze morții, fiindcă moștenirea trece încet de la o generație la cealaltă și nu vreau să-și piardă bogățiile pe drum. Vreau să se asemeze ramurii de măslin ce așteaptă în liniște. Atunci va începe să se simtă în ei harul divin, ca o adiere asupra copacului. Acesta îi poartă din zori până în noapte, din vară până în iarnă, de la grânele care cresc până la recoltele ce se adună, de la tinerețe la bătrânețe, iar apoi

de la bătrânețe la copiii nou-născuți. Ca și despre copac, nu aflu nimic despre om, cercetându-l în aspectele lui diferite de-a lungul vieții. Copacul nu e sămânță, apoi tulpină, apoi trunchi flexibil, apoi lemn mort. Nu trebuie să-l împarți pentru a-l cunoaște. Copacul este acea putere care se unește încet cu cerul. Ca și tine, copilul meu. Domnul îți dă viață, te face să crești, te umple de dorințe, de regrete, de bucurii și suferințe, de mânie și îndurare. Apoi te ia din nou la El. Totuși, tu nu ești nici acest școlar, nici acest soț, nici acest copil, nici acest bătrân. Ești cel ce se desăvârșește. Și, dacă te vei descoperi asemenea unei ramuri unduitoare, prinse temeinic în trunchiul măslinului, vei gusta eternitatea în mișcările tale. Și totul în jurul tău va deveni veșnic. Veșnică fântâna care cântă și care a potolit setea părinților tăi, veșnică lumina ochilor când îți va surâde fata pe care o iubești, veșnică răcoarea nopților. Timpul nu mai e o clepsidră ce-și scurge nisipul, ci un secerător ce-și leagă snopul.

II

Astfel, din vârful turnului cel mai înalt al cetății, am descoperit că nici suferința, nici moartea, nici chiar doliul nu sunt de plâns. Căci, cel dispărut, dacă memoria sa este venerată, e mai prezent și mai puternic decât cel viu. Am înțeles teama oamenilor și i-am plâns.

M-am hotărât să-i vindec.

Mi-e milă de singuraticul ce se trezește în miezul nopții patriarhale, crezându-se adăpostit sub stelele Domnului, simțind dintr-odată nesiguranța călătoriei.

Am interzis interogatoriul, știind că nu există răspuns care să liniștească. Ceea ce caută în primul rând anchetatorul este abisul.

Condamn neliniștea care-i împinge-i pe hoți la furt, fiindcă am învățat să citesc în sufletul lor și știu că nu-i salvez, scăpându-i de mizerie. Căci ei se înșală crezând că râvnesc aurul altuia. Aurul strălucește ca o stea. Această dragoste, care se ignoră pe ea însăși, nu se adresează decât unei lumini pe care nu o vor dobândi niciodată. Ei merg din sclipire în sclipire, furând lucruri inutile, asemenea nebunului care, pentru a pune stăpânire asupra lunii, ar soarbe apa fântânii în care ea se oglindește. Ei aruncă în focul orgiilor cenușa iluzorie pe care au prădat-o. Își reiau apoi veghea nocturnă, livizi ca în preajma unei întâlniri, stând nemișcați din teama de a nu înspăimânta, închipuindu-și că vor găsi ceea ce îi va îmbogăți cândva.

Hoțul, dacă-l eliberez, va rămâne credincios cultului său, iar gardienii mei, strivind ramurile, îl vor surprinde chiar mâine în grădina altuia, plin de bătăile inimii sale și crezând că în acea noapte norocul îl va ajunge.

Desigur, la început îi copleșesc cu dragostea mea, știind că au mai multă fervoare decât cei virtuoși în dughenele lor. Eu însă sunt constructor de cetăți. Am hotărât să așez aici temeliele citadelei mele. Am oprit caravana în mers, atunci când nu era decât o sămânță în suflarea vântului. Vântul poartă ca pe un parfum sămânța de cedru. Eu rezist vântului și o îngrop în pământ, cedrii să crească întru gloria Domnului.

Dragostea trebuie să-și găsească un obiect. Eu îl salvez doar pe cel ce iubește ceea ce există și care poate fi mulțumit.

Iată pentru ce înlănțuiesc femeia în căsătorie și ordon să fie lapidate soțiile adultere. Desigur, îi înțeleg setea și înțeleg cât de intensă e prezența pe care o dorește! O înțeleg, văzând-o, în seara care îngăduie speranța în miracole, sprijinindu-se pe terasă, cuprinsă din toate

părțile de oceanul zărilor și pradă, ca unui călău solitar, durerii de a fi tandră.

O simt palpitând, aruncată aici, aidoma unei stridii pe nisip, și așteptând mantia albastră a cavalerului ca pe plenitudinea valului mării. Chemarea sa o aruncă nopții întregi. Oricine s-ar ivi i-ar împlini dorința. Va trece însă zadarnic din mantie în mantie, pentru că nu există bărbat care să o mulțumească. Un râu cheamă la fel, pentru a se îmbospăta, scurgerea valurilor mării, iar valurile se succedă veșnic și se consumă unul după celălalt. La ce bun să îngădui schimbarea soțului: cel ce iubește doar apropierea dragostei nu va cunoaște niciodată întâlnirea cu ea... O salvez doar pe aceea care se poate rânduși și împlini în jurul curții sale interioare, la fel cum cedrul se clădește în jurul seminței sale și-și găsește rod în propriile limite. O salvez pe aceea care nu iubește primăvara, ci înfățișarea unei anume flori în care primăvara s-a închis, care nu iubește dragostea, ci pe cel în care dragostea se întruchipează. Iată de ce veghez asupra acestei femei care se risipește. Așez în jurul ei, ca pe niște opreliști, lampa de încălzit, ceainicul și farfuria de aramă, astfel încât, puțin câte puțin, dincolo de aceste obiecte, să descopere un obraz familiar, un surâs care nu aparține decât acestui loc. Atunci copilul va plânge pentru a fi alăptat, degetele-i vor fi atrase de lâna de tors, iar jăraticul îi va cere din nou să fie ațâțat. Din această clipă, va fi redată căminului ei. Căci eu construiesc urna în jurul parfumului, pentru ca parfumul să rămână în ea.

Eu sunt obișnuința care împlinește fructul. Sunt cel care constrânge femeia să prindă chip și să existe, astfel încât, mai târziu, să aduc Domnului, în numele ei, nu un zâmbet slab risipit în vânt, ci o anume pasiune, tandrețe, suferință...

Am meditat îndelung asupra sensului păcii. Ea nu ia ființă decât din copiii născuți, din recoltele strânse și din casa orânduită. Vine din eternitatea în care intră lucrurile împlinite. Pace a hambarelor pline, a oilor care dorm, a cearșafurilor împăturite, pace a perfecțiunii, pace a ceea ce devine dar eternității, odată ce a fost bine făcut.

Căci am aflat că omul este asemenea unei citadele. Răstoarnă zidurile pentru a-și găsi libertatea, dar nu mai e decât fortăreață nimicită, deschisă înspre stele. Atunci începe spaima de a nu mai fi. Trebuie să-și facă adevărul din mirosul viței care arde sau a oii ce trebuie tunsă. Adevărul se sapă asemenea unei fântâni. Înțeleptul care s-a recules și nu mai cunoaște decât greutatea lânii știe mai multe despre veșnicie decât soția adulteră deschisă promisiunilor nopții.

Citadelă, te voi clădi în inima omului!

Există un timp pentru a alege sămânța, dar există și un altul în care te bucuri, fiindcă ai ales o dată pentru totdeauna, de creșterea grânelor. Există un timp pentru creație, dar există și un altul pentru ceea ce crezi. Există un timp pentru fulgerul vinețiu ce rupe stavilele cerului, dar există și un altul pentru rezervoarele în care se vor aduna apele dezlănțuite. Există un timp pentru cuceriri, dar vine și un altul al stabilității imperiilor: eu, care slujesc divinitatea, am simțul veșniciei.

Urăsc ceea ce se schimbă. Îl sugrum pe acela ce se scoală în noapte și-și aruncă profețiile în vânt, asemenea copacului atins de sămânța cerului, atunci când se rupe, se prăbușește și pârjolește pădurea. Mă înspăimânt atunci când necuprinsul se mișcă. Ceea ce e neclintit să se odihnească în veșnicie! Căci există un timp pentru geneză, dar există un altul, un timp fericit, pentru tradiție.

Trebuie să pacifici, să cultivi, să șlefuiști. Eu sunt cel care coase crăpăturile pământului și ascunde oamenilor

urmele vulcanului. Sunt o pajiște deasupra abisului. Sunt pivnița care aurește fructele. Sunt un bac ce primește o generație în păstrare și o trece de la un mal la celălalt. Domnul o va primi din mâinile mele, așa cum mi-a încredințat-o, mai coaptă poate, mai înțeleaptă, dar neschimbata. Mi-am închis poporul în dragostea mea.

Iată de ce îl ocrotesc pe acela care reia, la a șaptea generație, pentru a o conduce la rândul său spre perfecțiune, aceeași arcuire a carenei sau rotunjire a scutului. Îl ocrotesc pe acela care moștenește poemul anonim de la strămoșul lui și-l transmite mai departe, adăugându-i seva și pecetea sa. Iubesc femeia însărcinată sau pe cea care alăptează, iubesc turma ce se perpetuează, iubesc anotimpurile care revin. Căci, înainte de toate, trebuie să mă cuprind în ceva. Citadelă, adăpost al meu, te voi salva de asaltul nisipurilor și te voi împodobi cu trâmbițe ce vor suna împotriva barbarilor!

III

Am descoperit un mare adevăr. Că oamenii trăiesc într-un loc anume, iar înțelesul lucrurilor se schimbă pentru ei odată cu înțelesul casei. Iar drumul, câmpul de oi și arcuirea colinei iau altă înfățișare pentru om atunci când alcătuiesc un domeniu. Căci toată această materie diversă se reunește și apasă asupra inimii lui. Necredincioșii, care râd de noi, se înșală atunci când aleargă după bogății tangibile, căci asemenea bogății nu există. Dacă râvnesc această turmă, o fac din orgoliu. Iar bucuriile orgoliului nu sunt tangibile.

Același lucru, despre cei care cred că descoperă teritoriul meu, divizându-l. „Se compune, spun ei, din oi, capre, orz, case și munți – și mai ce?” Și, neposedând nimic

în plus, sunt săraci. Și le e frig. Am descoperit că seamănă aceluia care dezmembrează un cadavru. „Eu prezint viața în toată lumina ei, spune el: nu e decât amestec de oase, sânge, mușchi, măruntaie.“ Dar viața era acea lumină a ochilor ce nu mai poate fi citită în cenușă. Iar teritoriul meu este cu totul altceva decât aceste oi, aceste câmpuri, aceste case și munți, el este ceea ce le domină și le leagă. Este patria dragostei mele. Iar ei sunt fericiți dacă o află, căci locuiesc în casa mea.

Riturile sunt în timp ceea ce casa este în spațiu. Căci e bine ca timpul care se scurge să nu ne macine și să ne piardă, asemenea unui pumn de nisip, ci să ne împlinească.

E bine ca timpul să fie o construcție. Și astfel voi merge din sărbătoare în sărbătoare, din aniversare în aniversare, din cules în cules, așa cum, copil, mergeam din sala sfatului în sala de odihnă, în vastitatea palatului tatălui meu, acolo unde toți pașii aveau un înțeles.

Am impus legea mea, care e asemenea formei pereților și orânduirii casei mele. Proștii au venit să-mi spună: „Eliberează-ne de constrângere și vom deveni mai puternici“. Dar eu știam că în felul acesta ar pierde cunoașterea unei imagini și, nemaiiubind-o, nu s-ar mai cunoaște pe sine, și am hotărât, în ciuda lor, să-i îmbogățesc prin dragoste. Căci ei îmi propuneau, ca să se poată plimba mai ușor, să dărâm zidurile palatului tatălui meu, în care toți pașii aveau un înțeles.

Era o locuință vastă, cu aripa rezervată femeilor și grădina secretă în care susurau fântânile țâșnitoare (Dau poruncă să se clădească o inimă a casei, astfel încât să poți să te apropii și să te îndepărtezi de ceva. Din care să ieși și la care să te întorci. Căci altfel, nu te afli nicăieri. Și a nu te afla nicăieri nu înseamnă a fi liber.). Erau, de asemenea, grajduri și staule. Se întâmpla ca acestea să fie goale. Iar tatăl meu interzicea să fie folosite unele în locul

celorlalte. „Grajdul, spunea el, este doar un grajd. Și nu locuiești într-o casă dacă nu știi unde te aflu. Puțin contează, mai spunea el, o folosire mai mult sau mai puțin fertilă. Omul nu e o vită de îngrășat, iar dragostea are pentru el mai multă importanță decât ceea ce consumă. Nu poți iubi o casă care n-are un chip și în care pașii nu au înțeles.“

Există o sală rezervată marilor solii și care se deschidea înspre soare doar în zilele în care praful nisipului era răscolit de apropierea călăreților și, la orizont, a acelor flamuri pe care vântul le umfla asemenea valurilor mării. Acea sală rămânea goală când se primea vizita prinților fără importanță. Există o sală în care se făcea dreptate și o alta în care erau duși morții. Există o cameră goală, al cărei folos nimeni nu-l cunoștea – și poate nu avea niciunul – în afară de acela de a înțelege secretul și faptul că niciodată nu poți pătrunde toate lucrurile.

Existau sclavii care traversau coridoarele, purtându-și poverile, și mutau draperiile grele ce se îndoiu pe umerii lor. Urcau trepte, împingeau uși, coborau alte trepte și, după cum se aflau mai aproape sau mai departe de fântâna centrală, deveneau mai tăcuți sau mai gălăgioși, până a ajunge să fie neliniștiți, asemenea umbrelor la marginea domeniului femeilor, a căror cunoaștere, din greșală, i-ar fi costat viața. Iar femeile erau liniștite, arrogante sau nesigure, după locul pe care-l aveau în palat.

Aud vocea nerodului: „Cât spațiu irosit, câte bogății nefolosite, câte plăceri pierdute din neglijență! Aceste ziduri inutile trebuie demolate și trebuie nivelate aceste scări care complică mersul. Atunci omul va fi liber“. Iar eu răspund: „Atunci oamenii vor deveni vite scoase la vânzare și, din plictis, vor inventa jocuri stupide, ce vor fi guvernate la rândul lor de reguli, dar de reguli fără măreție. Căci palatul poate inspira poeme. Dar ce poem

poate fi scris despre negliobia jocului de zaruri? Mult timp încă, ei vor mai trăi din umbra zidurilor a căror nostalgie poemele le-o vor aduce, apoi umbra se va șterge, iar ei nu le vor mai înțelege“.

Și de ce se vor mai bucura de acum înainte?

Același lucru – despre omul pierdut într-o săptămână fără zile sau un an fără sărbători, ce nu mai are niciun chip. Același lucru – despre lipsa ierarhiei, în care omul își invidiază vecinul, dacă acesta îl depășește într-un fel, și se străduiește să-l coboare la înălțimea lui. Ce bucurie vor mai afla în mlaștina în care vor zăcea?

Eu recreez câmpurile de bătălie. Construiesc stăvilare în munți, pentru a opri apele. Și mă opun astfel pornirilor naturale. Restabilesc ierarhiile acolo unde oamenii se adună asemenea apelor ce se pierd în mlaștină. Îndrept ceea ce se încovoiaie. Din nedreptatea de astăzi, creez dreptatea de mâine. Restabilesc direcțiile atunci când fiecare se oprește în loc și această trândăveală o numește fericire. Disprețuiesc apele adormite ale dreptății lor și-l eliberez pe acela care s-a înălțat dintr-o frumoasă nedreptate. Și astfel îmi înnobilez imperiul.

Căci eu cunosc felul lor de a gândi. Admirau omul pe care l-a creat tatăl meu. „Cum ai putea îndrăzni să clătini, și-au spus ei, o reușită atât de perfectă?“ Și-n numele aceluia pe care constrângerile îl întăriseră au sfârșit constrângerea. Cât timp ea a durat în inimile lor, a continuat să creze. Apoi, puțin câte puțin, a fost uitată. Iar cel pe care voiau să-l salveze a murit.

Iată pentru ce urăsc ironia care nu aparține omului, ci negliobului. Căci negliobul spune: „Obiceiurile voastre nu sunt aceleași în altă parte. De ce să nu le schimbăm?“ La fel le-ar fi putut spune: „Cine vă obligă să vă strângeți recoltele în hambare și turmele în grajduri?“ Dar el se înșală asupra cuvintelor, căci ignoră ceea ce

cuvintele nu pot cuprinde. Ignoră faptul că oamenii trăiesc într-o casă a lor.

Iar victimele lui, ce nu-și mai recunosc casa, încep să o năruie. Oamenii își irosesc astfel bunul cel mai de preț: înțelesul lucrurilor. Se cred acoperiți de glorie în zilele de sărbătoare, nerespectându-și obiceiurile, trădându-și tradițiile, cinstindu-și dușmanul. Și, desigur, sacrilegiul îi face să-și simtă inima bătând mai tare. Atâta timp cât există sacrilegiu. Atâta timp cât se ridică împotriva unui lucru care încă îi domină. Faptul că dușmanul respiră încă îi face să trăiască. Umbra legilor îi apasă destul încă pentru ca ei să se simtă împotriva legilor. Dar umbra dispare curând, iar ei nu mai simt nimic, căci plăcerea însăși a victoriei este uitată. Și se plictisesc. Au schimbat palatul în piață publică, dar, odată obosită plăcerea de a o străbate cu o aroganță de bufon, se simt fără rost în această mulțime. Și iată că visează din nou o casă cu o mie de uși, cu draperii care să apese asupra umerilor, cu anticamere tăcute. Iată-i că visează din nou o cameră secretă, care ar da un aer misterios întregii case. Și fără a ști, fiindcă l-au uitat, plâng palatul tatălui meu, în care toți pașii au un înțeles.

Iată pentru ce opun arbitrarul meu acestor fărâmițări ale lucrurilor și nu-i ascult pe cei ce-mi vorbesc de pornirile naturale. Căci știu prea bine că pornirile naturale umflă mlaștinile cu apa ghețarilor, nivelează asperitățile munților și rup mișcarea fluviului, atunci când acesta se împrăștie în mare, în mii de impulsuri contradictorii. Căci știu prea bine că pornirile naturale fac ca puterea să se risipească, iar oamenii să se egaleze. Eu guvernez și aleg știind că și cedrul triumfă asupra acțiunii timpului ce ar trebui să-l schimbe în praf și, din an în an, clădește, împotriva forței care-l atrage în jos, mândria templului frunzișului său. Eu orânduiesc și sunt viața